

تأثیر اقلام تعهدی و نوسان سود بر رابطه بین عدم قطعیت در سیاست اقتصادی و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی

هانیه جلیل‌زادگان^a، دکتر محمد حیدری^b، دکتر محمدرضا محمدی رمضانی^c
^a دانشجوی کارشناسی ارشد، گروه حسابداری، واحد هیدج، دانشگاه آزاد اسلامی، هیدج، ایران.
^b گروه حسابداری، واحد هیدج، دانشگاه آزاد اسلامی، هیدج، ایران.
^c گروه حسابداری، واحد هیدج، دانشگاه آزاد اسلامی، هیدج، ایران.

نویسنده مسئول: دکتر محمد حیدری (تلفن: ۰۹۱۲۴۲۸۷۷۴۵ و آدرس الکترونیک: heydari.hiau@gmail.com)

چکیده: هدف اصلی این پژوهش، بررسی تأثیر اقلام تعهدی و نوسان سود بر رابطه بین عدم قطعیت در سیاست اقتصادی و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی می‌باشد. نمونه آماری پژوهش شامل ۱۰۲ شرکت که به روش غربالگری از میان شرکت‌های پذیرفته شده در بورس طی بازه زمانی ۱۳۸۹ تا ۱۳۹۸ انتخاب شده است و روش آماری مورد استفاده جهت آزمون فرضیه مطرح شده در این پژوهش، روش رگرسیون با داده‌های ترکیبی است. نتایج حاصل از آزمون فرضیه اول پژوهش نشان داد که عدم قطعیت سیاست اقتصادی با قابلیت مقایسه صورت‌های مالی رابطه منفی و معناداری دارد. نتایج فرضیه دوم نیز حاکی از آن بود که اقلام تعهدی بر رابطه بین عدم قطعیت سیاست اقتصادی و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی اثر مثبت و معناداری دارد. اما در فرضیه سوم مشاهده کردیم که نوسان سود بر رابطه بین نواقص اقتصادی و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی اثر مستقیم دارد ولی این تأثیر معنادار نبود.

کلمات کلیدی: اقلام تعهدی، نوسان سود، عدم قطعیت سیاست اقتصادی، قابلیت مقایسه صورت‌های مالی.

۱. مقدمه

این پژوهش با مستندسازی چگونگی ارتباط عدم اطمینان سیاست اقتصادی با قابلیت مقایسه صورت‌های مالی، خصوصیت مهم درآمد گزارش شده همان اقلام تعهدی، به تحقیقات موجود کمک می‌کند. از طرفی انجام این پژوهش اهمیت زیادی دارد زیرا نشان می‌دهد عدم اطمینان سیاست اقتصادی تأثیر نامطلوبی بر قابلیت مقایسه صورت‌های مالی شرکت‌ها دارد، بنابراین به طور بالقوه سودمندی تصمیم‌گیری را کاهش می‌دهد. از طرفی با ارائه چگونگی تأثیر تفاوت‌های موجود در برآورد و سیاست‌های حسابداری بر پاسخگویی حسابداری به عدم اطمینان اقتصادی، می‌توانیم به ادبیات حسابداری کمک نماییم. تصمیم‌گیری بهینه برای سرمایه‌گذاری در واحدهای تجاری و به بیان بهتر تخصیص صحیح منابع کمیاب در جامعه مستلزم وجود اطلاعات مالی شفاف و قابل مقایسه است. فقدان اطلاعات یا وجود اطلاعات گمراه کننده باعث تصمیم‌گیری‌های اقتصادی نامطلوب و در نتیجه اتلاف منابع اقتصادی، تخریب بازارهای سرمایه و در نهایت عقب ماندگی و فقر اقتصادی و کاهش رفاه عمومی می‌شود [1, 2]. در فرایند ارائه اطلاعات به استفاده کنندگان درون و برون سازمانی جهت اخذ تصمیمات اقتصادی، صورت سود و زیان به سبب اطلاعات مفیدی که درباره میزان سودآوری واحدهای تجاری ارائه می‌دهد، حائز اهمیت می‌باشد. نوسانات سود، طی سال‌های اخیر بیشتر مورد توجه سرمایه‌گذاران و تحلیل‌گران مالی قرار گرفته است. مدیران شرکت‌ها دریافته‌اند که سهامداران آن‌ها خواهان یک روند ثابت و پایدار برای سود تقسیمی هستند، زیرا پایداری سود تقسیمی این پیام را می‌دهد که شرکت وضعیت مالی باثباتی داشته و دارای ریسک تجاری پایین‌تری است و باعث می‌شود که ارزش بازار سهام آن شرکت افزایش یابد [3]. نوسان‌پذیری سود از دو عامل نشأت می‌گیرد. نوسان‌پذیری به دلیل شوک‌های اقتصادی و نوسان‌پذیری به علت مسائل موجود در فرآیند حسابداری تعیین سود، که انتظار می‌رود هر دو این عوامل قابلیت پیش‌بینی سود را کاهش دهند [4]. اقلام تعهدی باعث ایجاد تفاوت بین سود و جریان وجه نقد می‌شود. اقلام تعهدی اختیاری خاصی برای کشف دستکاری سود، به کار گرفته می‌شود. به طور کلی، ارتباط میان مقایسه و عدم قطعیت سیاست اقتصادی برای بنگاه‌های اقتصادی از کیفیت اقلام تعهدی پایین‌تر و نوسانات بالاتری برخوردار هستند. علی، هوانگ و ترومبلی [5] دریافته‌اند که بی‌اعتبار بودن اقلام تعهدی بیشتر از این است که سرمایه‌گذاران پیچیده‌تر باشند، که به نظر آن‌ها مغایر با سرمایه‌گذاران است که از قدردانی از ماندگاری اقلام تعهدی ناسازگار هستند. در مقابل، سطوح بیشتری از مقایسه‌پذیری با کارایی قیمت‌گذاری ذخایر احتیاطی مرتبط هستند. که با سود تفسیر در رابطه با قیمت‌گذاری نادرست سازگار هستند.

نااطمینانی‌های اقتصادی موجب نااطمینانی فعالان اقتصادی نسبت به تحولات آینده خواهد شد، این امر به طور ویژه بر سرمایه‌گذاری اثرگذار خواهد بود، یعنی موجب کاهش کارایی سرمایه‌گذاری و سوق سرمایه‌ها از سمت تولید به خرید دارایی‌های حقیقی و به دنبال آن کاهش رشد اقتصادی می‌شوند. قانونگذاران استدلال می‌کنند که مقایسه‌پذیری، فایده و سودمندی اطلاعات حسابداری را افزایش می‌دهد و کاربران صورت‌های مالی را قادر می‌سازد تا شباهت‌ها و تفاوت‌ها بین پدیده‌های اقتصادی را شناسایی کنند [6]. در شرایط نااطمینانی سیاست‌های اقتصادی، معامله‌گران بازارهای مالی ممکن است سیاست صبر و بررسی اتخاذ کنند. این سیاست بر مقایسه صورت‌های مالی اثرگذار خواهد بود. بنابراین با توجه به مطالب ذکر شده، ضرورت توجه به تأثیر اقلام تعهدی و نوسان سود بر رابطه بین نااطمینانی سیاست‌های اقتصادی و مقایسه صورت‌های مالی مشخص می‌شود. ضرورت انجام این پژوهش از این لحاظ است که مقایسه‌پذیری صورت‌های مالی حسابداری به سهامداران و سایر ذی‌نفعان این کمک را می‌کند که اطلاعات با کیفیت‌تری در اختیار داشته باشند و راحت‌تر تصمیم‌گیری کنند. مقایسه‌پذیری حسابداری در نتیجه، کیفیت گزارشگری و یا همان محیط اطلاعاتی را بهبود می‌بخشد و درک سرمایه‌گذاران را از تعهدات بهبود می‌بخشد.

اگر حسابداری یک شرکت با سایر صنایع مقایسه‌پذیر باشد، هزینه‌های نهایی جمع‌آوری و پردازش داده‌های حسابداری توسط سهامداران، حسابرسان و قانونگذاران بیرونی کاهش خواهد یافت. در نتیجه اطلاعات حسابداری یک شرکت با افزایش مقایسه‌پذیری آن واضح‌تر شده و فعالیت‌های مربوط به کیفیت گزارشگری مالی افزایش می‌یابد و قیمت‌گذاری اقلام تعهدی با کارایی بیشتری ارائه می‌شود. همچنین، اقلام تعهدی زمانی که نااطمینانی اقتصادی در کشور زیاد است جهت مقایسه‌پذیری صورت‌های مالی مفید واقع می‌شود. اما نوسان سود در شرایط نااطمینانی سیاست اقتصادی کشور می‌تواند تأثیر منفی بر روی مقایسه‌پذیری صورت‌های مالی داشته باشد. لذا ذی‌نفعان بهتر است در شرایط و موقعیت عدم قطعیت سیاست اقتصادی کشور به عوامل اقلام تعهدی و نوسان سود در مقایسه‌پذیری صورت‌های مالی توجه کنند که در تصمیم‌گیری آن‌ها می‌تواند نقش مؤثری داشته باشد. با افزایش نوسان‌پذیری سود در شرایط عدم قطعیت سیاست اقتصاد، مقایسه‌پذیری صورت‌های مالی به وفور کاهش می‌یابد. در نتیجه کاهش مقایسه‌پذیری حسابداری خود زمینه گمراهی استفاده‌کنندگان صورت‌های مالی را فراهم می‌آورد و موجب افزایش ریسک سرمایه‌گذاری به دلیل عدم تخصیص بهینه منابع می‌شود و در نهایت به کاهش ثروت سهامداران می‌انجامد و نشان از حرکت شرکت به سمت بحران مالی را نمایان می‌کند.

۲. ادبیات و پیشینه پژوهش

بروگارد و دیتزل [7] دریافتند که عدم اطمینان سیاست اقتصادی یک عامل ریسک قیمت‌گذاری است. این نوسانات بازده را افزایش می‌دهد، زیرا سرمایه‌گذاران مطمئن نیستند که چگونه عدم اطمینان می‌تواند بر عملکرد شرکت تأثیر بگذارد. عدم اطمینان سیاست اقتصادی همچنین سرمایه‌گذاری‌های شرکت‌ها را کاهش می‌دهد که می‌تواند بر عملکرد آینده تأثیر منفی بگذارد [8]. عدم اطمینان سیاست اقتصادی بر کیفیت گزارشگری مالی تأثیراتی دارد. نااطمینان اقتصادی عدم اطمینان در مورد زمان جریان‌های نقدی آینده را افزایش می‌دهد و انگیزه‌هایی برای مدیریت سود ایجاد می‌کند [9]. نوسان سود از شاخص‌های کیفیت سود است و معیاری از ثبات و دوام سود می‌باشد [10]. برخی کیفیت سود را به پایداری سود نسبت می‌دهند. در نتیجه، این کیفیت به پایداری سود بازمی‌گردد. پایداری به این مفهوم است که شرکت سود خود را در بلندمدت حفظ می‌کند. بنابراین سودی با کیفیت است که در آینده رخ می‌دهد [11]. صورت‌های مالی تابعی از رویدادهای زیربنای اقتصادی و حسابداری رویدادها هستند [12]. عدم اطمینان سیاست اقتصادی احتمالاً از دو طریق بر قابلیت مقایسه بودن صورت‌های مالی تأثیر می‌گذارد. اول، عدم اطمینان سیاست اقتصادی عدم قطعیت جریان‌های نقدی آتی را افزایش می‌دهد، که پیش‌بینی آن‌ها را دشوارتر می‌کند. در نتیجه، احتمال اینکه دو شرکت که با شرایط اقتصادی مشابهی روبرو هستند دارای برآورد اقلام تعهدی مشابه باشند، کاهش می‌یابد. عدم اطمینان سیاست اقتصادی تغییر در برآورد حسابداری را افزایش می‌دهد. دوم، افزایش عدم اطمینان در برآورد اقلام تعهدی، تشخیص مدیریت سود را برای سرمایه‌گذاران مشکل‌تر می‌کند. در نتیجه، احتمال مدیریت سود افزایش می‌یابد. سطح مدیریت سود در شرکت‌ها متفاوت است زیرا اهداف مدیریت سود متفاوتی دارند، درآمد گزارش شده در بنگاه‌هایی که با شرایط اقتصادی مشابهی روبرو هستند احتمالاً متفاوت خواهد بود و تأثیر منفی بر قابلیت مقایسه صورت‌های مالی دارد [13]. سیاست‌های حسابداری معمولاً در طول زمان پایدار هستند و بعید است در پاسخ به عدم اطمینان سیاست اقتصادی تغییر کنند. اگر بنگاه‌های موجود در همان صنعت سیاست‌های حسابداری مشابهی را اتخاذ کنند، پاسخ‌های حسابداری آن‌ها به عدم اطمینان سیاست اقتصادی می‌تواند به طور منطقی مشابه باشد. برآوردهای حسابداری تأثیر منفی عدم اطمینان سیاست اقتصادی بر مقایسه را تحت تأثیر قرار می‌دهد. ارتباط بین مقایسه و عدم اطمینان سیاست اقتصادی برای شرکت‌هایی که از کیفیت اقلام تعهدی گذشته پایین‌تر و نوسانات بیشتری برخوردار هستند، به طور قابل توجهی منفی‌تر است [14].

اقلام تعهدی

جونز [14] اقلام تعهدی را تفاوت بین سود و وجوه نقد حاصل از عملیات تعریف کرد. ریچاردسون و همکاران [15] تعریفی جامع از اقلام تعهدی ارائه کردند. آن‌ها اقلام تعهدی را تفاوت بین سود تعهدی و سود نقدی تعریف نمودند. این تعریف، اقلام تعهدی مرتبط با دارایی‌ها و بدهی‌های عملیاتی غیرجاری و دارایی‌های مالی (نظیر حساب دریافتی بلند مدت) را نیز در بر می‌گیرد [17]. اقلام تعهدی شامل بخشی از درآمدها و هزینه‌های آرایه شده در صورت سود و زیان می‌باشد که در صورت جریان وجوه نقد نشان داده نمی‌شود [18]. سود حسابداری، براساس مبنای تعهدی شناسایی می‌شود [19]. از ویژگی‌های اقلام تعهدی این است که می‌توان آن‌ها را به عنوان شاخصی از انتخاب‌های حسابداری شرکت در نظر گرفت [20]. دهاران [21] اقلام تعهدی را تفاوت بین سود ناشی از فعالیت‌های متداول و جریان وجه نقد ناشی از عملیات شرکت تعریف می‌کند که از قوانین و ثبت‌های حسابداری برای شناسایی درآمدها و هزینه‌ها ناشی می‌شود.

نوسان سود

نوسان سود یکی از متغیرهای سری زمانی کیفیت سود است. نوسان بیشتر با ریسک بالاتر همراه است و معلول عوامل متعددی است [22]. نوسان سود از دیدگاه فرانسیس و همکاران [23] تغییر پذیری سود از طریق انحراف معیار سود قبل از اقلام غیر مترقبه حاصل می‌شود. نوسانات سود طی دوره‌های متوالی بر قیمت سهام تأثیر منفی می‌گذارد و اعتماد سرمایه گذاران را نسبت به آینده شرکت کاهش می‌دهد. نوسانات زیاد سود، منجر به مزایای اطلاعاتی بیشتر برای سرمایه‌گذاری آگاه نسبت به سرمایه‌گذاران ناآگاه می‌گردد. اگر تعدادی از سرمایه‌گذاران فعلی ناآگاه باشند، آن‌ها ترجیح می‌دهند، مدیران تا جایی که امکان دارد، سود هموارتری را گزارش دهند. سودهایی که هموارتر یا پر نوسان تر از جریان‌های نقدی می‌باشد، اطلاعات مناسب یا تحریف شده برای استفاده کنندگان فراهم می‌آورد [24]. در مورد نوسانات سود طبق مدل توازن پایدار می‌توان بیان نمود، زمانی که میزان نوسان پذیری سود بیشتر باشد، شرکت‌ها به منظور اجتناب از مخارج نابسامانی مالی از بدهی کمتری استفاده می‌کنند؛ زیرا نوسان پذیری سود به عنوان شاخصی، بر احتمال ورشکستگی دلالت دارد.

عدم قطعیت سیاست اقتصادی

منظور از عدم اطمینان سیاست اقتصادی در واقع همان بی‌ثباتی می‌باشد که در نتیجه تأثیر تغییر سیاست‌های اقتصادی دولت حاصل می‌گردد و نه به دلیل بی‌ثباتی تغییرات مربوط به رژیم سیاسی. در نتیجه طبق مطالعات حاصل شده مشخص می‌شود که تورم، رشد عرضه پول، رشد تولید ناخالص، گسترش اعتبارات داخلی، کسری دولت برای محاسبه آن نیز استفاده می‌شود [25]. نااطمینانی اقتصادی وقتی وجود دارد که اتفاقات آینده مشخص و معلوم نباشد و یا با وجود مشخص بودن اتفاقات آینده احتمال آن‌ها قابل پیش‌بینی نیست [26]. اگر نااطمینانی نسبت به سیاست‌های اقتصادی وجود داشته باشد، این نااطمینانی موجب نااطمینانی فعالان اقتصادی نسبت به تحولات آینده اقتصاد خواهد شد و به دنبال آن صاحبان سرمایه دیگر قادر به تصمیم‌گیری برای آینده از جمله سرمایه‌گذاری نبوده و بازار پول و بازار سرمایه با مشکل مواجه خواهد شد [27].

قابلیت مقایسه صورت‌های مالی

قابلیت مقایسه صورت‌های مالی یکی از ویژگی‌های مهم و لازمی است که صورت‌های مالی باید آن را دارا باشند این ویژگی به استفاده کنندگان از صورت‌های مالی کمک می‌نماید که بتوانند با مقایسه روند فعلی شرکت با روند قبلی، تصمیمات مناسب و صحیحی اتخاذ نمایند. بنابراین تهیه کنندگان صورت‌های مالی جهت حفظ این ویژگی ناگزیرند در تهیه صورت‌های مالی اصل دیگری تحت عنوان اصل ثبات رویه را رعایت نمایند [28]. قابلیت مقایسه یکی از ویژگی‌های کیفی مرتبط با ارائه اطلاعات می‌باشد. اساس قابلیت مقایسه این است که مرتبط کردن اطلاعات با یک شاخص یا استاندارد بر سودمندی اطلاعات می‌افزاید (چارچوب مفهومی گزارشگری مالی، ۲۰۱۰). مقایسه ممکن است با اطلاعات سایر شرکت‌ها و یا صرفاً با اطلاعات خود شرکت صورت گیرد ولی برای دوره‌های زمانی متفاوت انجام شود. مقایسه‌پذیری داده‌های حسابداری یک شرکت در طول زمان، ثبات رویه نامیده می‌شود. در مقایسه پذیری، رویدادهای مشابه در صورت‌های مالی شرکت‌های مختلف و یا در یک شرکت خاص در دوره‌های متفاوت به صورت یکسان به حساب گرفته می‌شود [29].

پیشینه مطالعات انجام شده در داخل و خارج از کشور به شرح زیر می‌باشد:

جعفری و همکاران [30] نشان دادند قابلیت مقایسه سود خالص بر پرداخت سود سهام تأثیر منفی و معنی‌دار داشته است. تأثیر نرخ بهره بر رابطه بین قابلیت مقایسه سود خالص و پرداخت سود سهام، مثبت و معنی‌دار بوده است. تورم بر رابطه بین قابلیت مقایسه سود خالص و پرداخت سود سهام، تأثیر مثبت و معنی‌داری داشته است.

رزمی و پرکار [31] متوجه شدند بین کیفیت گزارشگری مالی و قیمت‌گذاری اقلام تعهدی رابطه معنی‌دار دارد. همچنین مقایسه پذیری حسابداری بر رابطه بین کیفیت گزارشگری مالی و قیمت‌گذاری اقلام تعهدی تأثیر داشته است.

فلاح و همکاران [32] ارتباط منفی و معنی‌دار بین درمادگی مالی و اقلام تعهدی اختیاری و عدم وجود ارتباط معنی‌دار بین درمادگی مالی با نوسان سود یافتند. موجودی رسانی و همکاران [33] ارتباط معنادار بین اجزای اقلام تعهدی با عملکرد شرکت پیدا کردند.

افراسیاب نژاد و همکاران [34] متوجه شدند رابطه معنی‌دار بین اقلام تعهدی سرمایه در گردش و بازده سهام وجود دارد.

حیدری و حریری پارسا [35] نشان دادند سودهای کم نوسان نسبت به سودهای پرنوسان از پایداری و امکان پیش‌بینی بیشتری برخوردارند. همچنین صرف نظر از نوسانات سود، سودهای واقع در کران‌های بالا برخلاف انتظار، امکان پیش‌بینی بیشتری دارد. علاوه بر این، امکان پیش‌بینی سود در سطوح کم نوسان جریان‌های نقدی عملیاتی، نسبت به سطوح پرنوسان از قابلیت پیش‌بینی کنندگی مناسب‌تری برخوردار است.

جهانی و همکاران [36] در پژوهش خود دریافتند کیفیت اقلام تعهدی بر کیفیت گزارشگری مالی تأثیرگذار است.

دهلی و همکاران [14] پیامدهای عدم اطمینان سیاست اقتصادی برای مقایسه صورت مالی را بررسی کردند. متصور شدند که افزایش دشواری برآورد جریان‌های نقدی آتی و افزایش فرصت برای مدیریت سود با افزایش عدم اطمینان سیاست اقتصادی، کیفیت سود و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی آن را کاهش می‌دهد. با این استدلال، رابطه منفی بین مقایسه صورت‌های مالی و عدم اطمینان سیاست اقتصادی پیدا کردند. بعلاوه، ارتباط بین عدم اطمینان سیاست اقتصادی و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی برای شرکت‌هایی که کیفیت اقلام تعهدی ضعیف‌تری دارند و نوسانات سود بیشتری دارند، منفی‌تر است. انتخاب سیاست حسابداری به طور سیستماتیک بین عدم اطمینان سیاست اقتصادی و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی ارتباط دارد. این نتایج نشان می‌دهد که تفاوت مقطعی در برآورد حسابداری به جای سیاست‌های حسابداری، بر رابطه بین عدم اطمینان سیاست و مقایسه آن تأثیر می‌گذارد.

ازبلی [37] ادعا می‌کند که بین رابطه عدم اطمینان سیاست اقتصادی و گزارشگری مالی رابطه معناداری وجود دارد.

ناگار و همکاران [38] دریافتند که وقتی عدم اطمینان سیاست اقتصادی بالا است، پاسخ سرمایه‌گذار به سود غیرمنتظره، ضعیف‌تر و نوسان سود زیاد می‌شود. جین و همکاران [9] یک رابطه منفی بین عدم اطمینان سیاست اقتصادی و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی را کشف کردند. چن و گنگ [39] پیش‌بینی کردند که مقایسه‌پذیری، محیط اطلاعاتی را بهبود می‌بخشد و موجب افزایش توانایی مدیران برای ارزیابی تعهدات با دقت بیشتر می‌شود و اطلاعات محرمانه آن‌ها را نشان می‌دهد. همچنین، درک سرمایه‌گذاران از تعهدات را بهبود می‌بخشد. علاوه بر این، متوجه شدند که قابلیت مقایسه‌پذیری، کارایی قیمت‌گذاری ارقام تعهدی را بهبود می‌بخشد. سوهن [29] دریافتند که این رفتار فرصت طلبانه برای فرار از مدیریت سود مبتنی بر تعهدی به مدیریت سود واقعی که با مقایسه حسابداری بالاتری روبرو است، در صورت بهتر شدن محیط اطلاعات شرکت‌ها و یا کیفیت حسابداری، کاهش می‌یابد. کاوادا [40] نشان داد شرکت‌هایی که قابلیت مقایسه صورت‌های مالی پایین‌تری دارند، دارای ارقام تعهدی بیشتر و در نتیجه کیفیت سود پایین‌تری هستند. ژانگ [41] نشان داد که قابلیت مقایسه صورت‌های مالی با کیفیت حسابداری رابطه مستقیم و با ارقام تعهدی اختیاری رابطه معکوس دارد.

۳. فرضیه‌های پژوهش

با توجه به مبانی نظری و پیشینه پژوهش، فرضیه‌هایی به شرح زیر تدوین می‌شود:

فرضیه اول: بین عدم قطعیت در سیاست اقتصادی و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی ارتباط معناداری وجود دارد.

فرضیه دوم: ارقام تعهدی رابطه بین عدم قطعیت در سیاست اقتصادی و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی را تعدیل می‌نماید.

فرضیه سوم: نوسان سود رابطه بین عدم قطعیت در سیاست اقتصادی و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی را تعدیل می‌نماید.

۴. مدل و متغیرهای پژوهش

۱.۴. مدل عملیاتی پژوهش

بر اساس سنجش متغیر اکنون مدل ریاضی آن را بر اساس مفروضات پژوهش اراده می‌دهیم:

$$FSC_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 EPU_{i,t} + \beta_2 Accruals_{i,t} + \beta_3 EV_{i,t} + \beta_4 EPU_{i,t} \times Accruals_{i,t} + \beta_5 EPU_{i,t} \times EV_{i,t} + \beta_6 MTB_{i,t} + \beta_7 Size_{i,t} + \beta_8 LEV_{i,t} + \beta_9 ROA_{i,t} + \varepsilon_{i,t} \quad (1)$$

که این رابطه (FSC) قابلیت مقایسه صورت‌های مالی، (EPU) عدم قطعیت در سیاست اقتصادی، (Accruals) ارقام تعهدی، (EV) نوسان سود، (MTB) نسبت ارزش بازار به دفتری، (Size) اندازه شرکت، (LEV) اهرم مالی، (ROA) بازده دارایی و (E) باقیمانده مدل را نشان می‌دهد (اندیس i نشان دهنده شرکت و t بیانگر دوره مورد مطالعه تحقیق است).

۲.۴. متغیرهای پژوهش

بر اساس مدل بالا، نحوه سنجش متغیرهای پژوهشی را به شرح زیر بیان می‌نمایم.

متغیر مستقل: عدم قطعیت در سیاست اقتصادی

برای اندازه‌گیری آن از نرخ تورم استفاده می‌کنیم. تورم علل مختلفی دارد که عمده‌ترین آن‌ها عبارتند از تورم ناشی از فشار تقاضا، تورم ناشی از فشار هزینه، تورم به عنوان یک پدیده پولی. نوسان‌های نرخ تورم ممکن است در تصمیم‌گیری‌های مدیران درباره تأمین مالی مهم و اثرگذار باشد. منبع این متغیر از آمار و اطلاعات بانک مرکزی می‌باشد، نحوه محاسبه آن هم بدین گونه است:

$$\Delta InflationRate_t = \frac{InflationRate_t - InflationRate_{t-1}}{InflationRate_{t-1}} \quad (2)$$

در این معادله ($\Delta Inflation Rate_t$) تغییرات نرخ تورم در سال جاری، ($Inflation Rate_t$) نرخ تورم در سال جاری و ($Inflation Rate_{t-1}$) نرخ تورم در سال قبل را نشان می‌دهد. در جدول ۱ به نرخ تورم در کشور ایران اشاره شده است.

جدول ۱. نرخ تورم در کشور ایران

سال	۱۳۸۹	۱۳۹۰	۱۳۹۱	۱۳۹۲	۱۳۹۲	۱۳۹۳	۱۳۹۴	۱۳۹۵	۱۳۹۶	۱۳۹۷	۱۳۹۸
نرخ تورم	۱۲/۴۰	۲۱/۵۰	۳۰/۵۰	۳۴/۷۰	۱۵/۶۰	۱۱/۹۰	۹/۰۰	۹/۶۰	۳۱/۲۰	۴۱/۲۰	

متغیر وابسته: قابلیت مقایسه صورت‌های مالی

متغیر وابسته پژوهش قابلیت مقایسه صورت‌های مالی است که برای اندازه‌گیری آن در تحقیق حاضر، برای هر مشاهده سال-شرکت، از معیار ارائه شده از سوی دی‌فرانکو و همکاران [12] استفاده شده است. لازم به ذکر است که از این معیار در تحقیقات؛ سون [29] استفاده شده است. برای تعیین معیار قابلیت مقایسه در شرکت‌ها؛ در صورتی که استانداردهای حسابداری یکسان باشند؛ دی‌فرانکو و همکاران از مقایسه خروجی سیستم حسابداری و شاخص اقتصادی شرکت استفاده می‌کنند. اگر سیستم‌های حسابداری بین دو شرکت یکسان باشد خروجی‌های سیستم حسابداری با شاخص اقتصادی شرکت مشابه خواهند بود. آن‌ها بازده سهام را به عنوان شاخص اقتصادی شرکت و سود حسابداری را به عنوان خروجی سیستم حسابداری در نظر گرفتند. طبق روش دی‌فرانکو و همکاران برای ایجاد مقیاس سال-شرکت قابلیت مقایسه چهار مرحله زیر به ترتیب انجام می‌شود:

- معادله زیر برای دوره ۴ ساله $t-3$ تا t برآورد می‌شود.

$$Earnings_{i,t} = \alpha_i + \beta_i Return_{i,t} + \varepsilon_{i,t} \quad (3)$$

که در این مدل (Earnings) سود خالص که با ارزش بازار شرکت در پایان سال قبل همگن شده است، (Return) بازده سهام سالانه شرکت در سال t است. برای محاسبه بازده سهام از رابطه زیر استفاده می‌شود:

$$R_{i,t} = \frac{P_1 + DPS + SD + SR - P_0}{P_0} \quad (4)$$

که در این رابطه (P_1) ارزش بازار سهام عادی پایان سال، (DPS) سود سهام نقدی پرداختی، (SD) مزایای ناشی از سود سهمی (سود جایزه)، (SR) مزایای ناشی از حق تقدم خرید سهام و (P_0) ارزش بازار سهام عادی اول سال را نشان می‌دهد. ضرایب برآورد شده α_i و β_i تابع حسابداری شرکت i را نشان می‌دهد. نزدیک بودن توابع حسابداری بین دو شرکت، قابلیت مقایسه بین این دو شرکت را نشان می‌دهد.

- بر اساس معادله بالا به ترتیب سود مورد انتظار شرکت i و سود مورد انتظار شرکت j در سال t برآورد می‌گردد. به بیان دیگر، برای اندازه‌گیری فاصله بین توابع حسابداری برآوردی شرکت‌های i و j (برای هر ترکیب ممکن شرکت‌های i و j در صنعت مربوط) سود پیش‌بینی شده دو شرکت با استفاده از مدل‌های زیر برآورد می‌شوند:

$$\begin{aligned} E(Earnings)_{iit} &= \hat{\alpha}_i + \beta_i Return_{i,t} && \text{شرکت انتظار مورد سود} \\ E(Earnings)_{ijt} &= \hat{\alpha}_j + \beta_j Return_{j,t} && \text{شرکت انتظار مورد سود} \end{aligned} \quad (5)$$

- سپس قابلیت مقایسه حسابداری بین دو شرکت i و j در طول دوره ۴ ساله $t-3$ تا t بصورت زیر تعریف می‌شود.

$$CompAcct_{ijt} = -\frac{1}{4} * \sum_{t=3}^t |E(Earnings)_{iit} - E(Earnings)_{ijt}| \quad (6)$$

- بعد از اینکه مقادیر $CompAcct$ برای شرکت i با j و سایر شرکت‌ها برآورد گردید، تمام مقادیر بدست آمده برای شرکت i به صورت نزولی مرتب خواهد شد. سپس میانگین ۴ مقدار بزرگ بدست آمده مشخص شده و در نهایت مقدار $M4CompAcct$ که شاخص قابلیت مقایسه شرکت i در دوره t می‌باشد به صورت زیر محاسبه شد:

$M4CompAcct =$ میانگین ۴ مقدار بزرگ شاخص قابلیت مقایسه شرکت i + میانگین شاخص قابلیت مقایسه در سال و صنعت مورد بررسی شرکت i / ۲
 هر چقدر مقادیر بدست آمده به صفر نزدیک باشد (بزرگتر باشد)، سیستم حسابداری قابلیت مقایسه بیشتری خواهد داشت.

متغیرهای تعدیل‌گر:

(الف) نوسان سود: از ضریب پراکندگی بازده حقوق صاحبان سهام (نسبت سود خالص به حقوق صاحبان سهام) طی ۵ سال گذشته (t تا $t-4$) که بیانگر نوسان پذیری سود است استفاده می‌شود.

(ب) اقلام تعهدی: اقلام تعهدی به صورت زیر محاسبه می‌شود:

$$TA = (\Delta CA - \Delta CL - \Delta Cash + \Delta STDEBT - DEPN) \quad (7)$$

که در آن TA کل اقلام تعهدی شرکت، ΔCA تغییرات در دارایی‌های جاری شرکت در سال جاری و قبل، ΔCL تغییرات در بدهی‌های جاری سال قبل و سال جاری، $\Delta Cash$ تغییرات در وجه نقد شرکت در سال جاری و قبل، $\Delta STDEBT$ تغییرات در بدهی‌های بانکی کوتاه‌مدت شرکت سال جاری و سال قبل، DEPN هزینه استهلاک دارایی‌های مشهود و نامشهود شرکت در سال جاری. سرانجام با دارایی‌های شرکت نرمال‌سازی می‌شود.

متغیرهای کنترلی

- نسبت ارزش بازار به دفتری: نسبت ارزش بازار به کل ارزش دفتری سهام
- اندازه شرکت: لگاریتم طبیعی دارایی‌ها
- اهرم مالی: نسبت بدهی به دارایی
- بازده دارایی‌ها: نسبت سود خالص به کل دارایی

۵. مدل و متغیرهای پژوهش

۱.۵. روش پژوهش

این پژوهش از لحاظ نوع هدف در حوزه پژوهش‌های کاربردی قرار می‌گیرد. هدف از پژوهش کاربردی توسعه دانش کاربردی در یک زمینه خاص است و از لحاظ شیوه اجرا در زمره پژوهش‌های توصیفی- علی قرار دارد و چون نوع داده‌های پژوهش تاریخی (پس‌رویدادی) است شیوه گردآوری داده‌ها نیز کتابخانه‌ای است در هر حال جهت گردآوری داده‌ها از روش سندکاوی و جستجوی اینترنتی استفاده شده است و با مراجعه به پایگاه‌های اطلاعاتی سازمان بورس و اوراق بهادار تهران و همچنین از نرم‌افزارهای تدبیرپرداز و ره‌آورد نوین اطلاعا استخراج شده است و داده‌های جمع‌آوری شده، در قالب بانک اطلاعات ذخیره شد و سپس با انتقال این داده‌ها به نرم افزار Excel و Eviews زمینه تجزیه و تحلیل این داده‌ها و نتایج حاصل از آنها فراهم گردید.

۲.۵. جامعه آماری پژوهش، نمونه آماری و روش نمونه‌گیری پژوهش

جامعه آماری، شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می‌باشد که از سال ۱۳۸۹ تا ۱۳۹۸ می‌باشد. روش نمونه‌گیری پژوهش حاضر با استفاده از نمونه‌گیری حذف سیستماتیک انتخاب شده است. به این ترتیب که از بین اعضای جامعه تنها شرکت‌هایی که شرایط زیر را داشته باشند انتخاب می‌شوند:

- شرکت‌ها قبل از سال ۱۳۸۹ در بورس اوراق بهادار تهران پذیرفته شده باشند.
- شرکت‌های هلدینگ، بانک‌ها، سرمایه‌گذاری، واسطه‌گری مالی، نهادهای پولی و بیمه به منظور یکنواختی عضو نمونه نباشند.
- به منظور افزایش قابلیت مقایسه، سال مالی شرکت‌ها منتهی به پایان اسفندماه باشد و شرکت‌ها نباید در طی دوره مطالعه سال مالی خود را تغییر داده باشند.
- شرکت‌های در طول دوره مطالعه فعالیت مستمر داشته و سهام آن‌ها معامله شود (عدم توقف نماد معاملاتی بیش از ۶ ماه).
- اطلاعات مورد نیاز برای محاسبه متغیرهای پژوهش در سال‌های مورد بررسی در دسترس باشد و صورت‌های مالی پایان سال خود را برای دوره مطالعه به بورس تحویل داده باشند.

با توجه به شرایط اشاره شده در بالا، ۱۰۲ شرکت از ابتدای سال ۱۳۸۹ تا انتهای سال ۱۳۹۸ (یعنی ۱۰۲۰ شرکت-سال) به عنوان نمونه آماری پژوهش به صورت هدفمند و با روش حذف سیستماتیک انتخاب شد.

۶. یافته‌های پژوهش

۱.۶. آمار توصیفی پژوهش

قبل از اقدام به آزمون فرضیه‌های پژوهش، آزمون توصیفی که شامل شاخص‌هایی برای توصیف متغیرهای پژوهش است انجام می‌شود. آمار توصیفی این بخش در جدول (۲) خلاصه شده است.

جدول ۲. آمار توصیفی برای متغیرهای پژوهش

متغیر	تعداد	میانگین	میانه	انحراف معیار	چولگی	کشیدگی	کمینه	بیشینه
قابلیت مقایسه صورت‌های مالی	۱۰۲۰	-۰/۰۸۳	-۰/۰۷۱	۰/۰۵۳	-۱/۱۰۴	۴/۰۷۵	-۰/۲۹۶	-۰/۰۰۲
عدم قطعیت سیاست اقتصادی	۱۰۲۰	۰/۳۰۴	۰/۱۴۳	۰/۷۳۶	۱/۶۲۴	۵/۱۴۰	-۰/۵۵۰	۲/۲۵۰
اقدام تعهدی	۱۰۲۰	-۰/۰۱۱	-۰/۰۱۰	۰/۱۷۲	۰/۰۰۴	۵/۷۰۳	-۰/۷۵۸	۰/۸۷۳
نوسان سود	۱۰۲۰	۰/۱۴۷	۰/۱۲۸	۰/۰۹۴	۱/۶۲۹	۷/۵۸۰	۰/۰۱۲	۰/۷۵۷
نسبت ارزش بازار به دفتری	۱۰۲۰	۲/۸۱۲	۲/۵۳۱	۱/۵۰۹	۰/۶۲۵	۲/۸۲۸	۰/۰۸۲	۷/۹۳۹
اندازه شرکت	۱۰۲۰	۱۴/۲۳	۱۴/۱۸	۱/۳۳۰	۰/۵۵۱	۴/۱۱۱	۱۱/۰۴	۱۹/۶۵
اهرم مالی	۱۰۲۰	۰/۵۸۵	۰/۶۰۱	۰/۱۹۱	-۰/۱۹۴	۲/۴۰۶	۰/۰۲۹	۰/۹۹۷
بازده دارایی	۱۰۲۰	۰/۱۳۹	۰/۱۲۰	۰/۱۳۱	۰/۶۹۳	۳/۸۴۴	-۰/۲۹۲	۰/۶۵۱

آمار توصیفی با استفاده از داده‌های ۱۰۲ شرکت فعال در بورس، طی دوره‌های زمانی بین سال‌های ۱۳۸۹ تا ۱۳۹۸ اندازه‌گیری شده‌اند. تعداد داده‌ها برای تمامی متغیرهای مورد بررسی برابر ۱۰۲۰ شرکت-سال است. نزدیک بودن مقدار میانه و میانگین، تقارن داده‌ها را نشان می‌دهد. با توجه به مطالبی که در بالا ذکر شد و با مشاهده نگاره (۱) می‌توان دریافت که میانگین متغیرها با میانه آن‌ها فاصله چندانی ندارد که این تقارن داده‌ها را نشان می‌دهد. در جدول بالا در بین متغیرهای پژوهش، قابلیت مقایسه صورت‌های مالی با مقدار ۰/۰۸۳- دارای کمترین میانگین می‌باشد و اهرم مالی با میانگین ۰/۵۸۵ بیانگر این است که تقریباً ۵۹ درصد از ساختار مالی شرکت را بدهی تشکیل می‌دهد. میانگین عدم قطعیت سیاست اقتصادی با مقدار ۰/۳۰۴ نشان داد که شرکت‌ها به طور متوسط با ۳۰ درصد ناطمینانی اقتصادی در طی سال ۱۳۸۹ تا ۱۳۹۸ مواجه هستند. انحراف معیار، پراکندگی داده‌ها را نشان می‌دهد که میان متغیرهای پژوهش از حداقل انحراف معیار برخوردارند که نشان از انسجام داده‌های نمونه انتخابی دارد و اقدام تعهدی با مقدار ۰/۱۷۲ و نوسان سود با مقدار ۰/۰۹۴ از انحراف معیار برخوردارند. با در نظر گرفتن ضریب چولگی به غیر از قابلیت مقایسه صورت‌های مالی و اهرم مالی (که از چولگی منفی برخوردار بودند)، مشخص می‌شود که توزیع سایر متغیرها از چولگی به سمت راست یعنی چولگی مثبت برخوردار است؛ یعنی توزیع جامعه کاملاً متقارن نبوده و در مقایسه با توزیع نرمال حجم بیشتری از داده‌های مشاهده شده برای هر یک از متغیرها کمتر از مقدار میانگین آن‌ها بوده است. میزان کشیدگی متغیرهای پژوهش به غیر از نسبت ارزش بازار به دفتری و اهرم مالی سایر متغیرها بیشتر از توزیع نرمال بوده است (ضریب کشیدگی برای توزیع نرمال مساوی ۳ است)؛ به این معنی که پراکندگی داده‌های مربوط به این متغیرها کمتر از توزیع نرمال است. به طور مثال، کمینه و بیشینه قابلیت مقایسه صورت‌های مالی به ترتیب مربوط به لبنیات کالبر در سال ۱۳۹۴ و مهر کام پارس در سال ۱۳۹۷ است. حداقل عدم قطعیت سیاست اقتصادی در لعابیران (۱۳۹۳) و بیشینه آن در موتورسازان تراکتور سازی ایران (۱۳۹۷) مشاهده گردید. اقدام تعهدی نیز کمترین و بیشترین عدد به ترتیب مربوط به سایپا شیشه (۱۳۹۴) و مه‌رام (۱۳۹۰) می‌باشد. همچنین کمترین و بیشترین نوسان سود مربوط به نصیرماشین (۱۳۹۳) و مواد اولیه دارو پخش (۱۳۸۹) است.

۲.۶. بررسی آمار استنباطی متغیرهای پژوهش

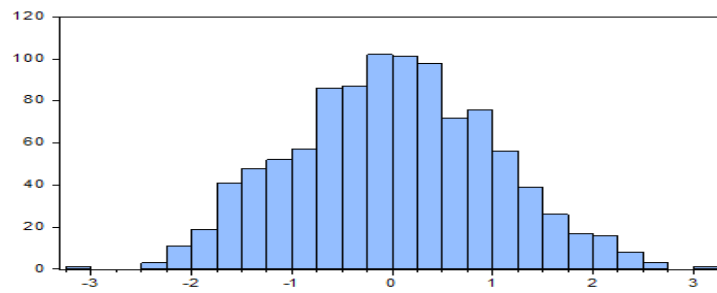
در این پژوهش قبل از تفسیر نتایج رگرسیون برای تصدیق صحت نتایج، مفروضات مدل باید بررسی شود.

۱.۲.۶. بررسی فرض نرمال بودن متغیرها

جهت بررسی نرمال بودن توزیع جملات پسماند از آزمون نرمال جارک-برا استفاده می‌شود. نتایج حاصل از آزمون جارک-برا، در جدول (۳) آمده است.

جدول ۳. آزمون نرمال بودن توزیع جملات پسماند: جارک-برا

تعداد	میانگین	میانه	بیشینه	کمینه	انحراف معیار	آزمون جارک-برا	سطح معناداری
۱۰۲۰	۰/۰۰۵	۰/۰۱۲	۳/۰۱۶	-۳/۱۲۳	۰/۹۹۹	۵/۰۲۵	۰/۰۸۱

نمودار ۱. هیستوگرام نرمال بودن توزیع جملات پسماند

طبق جدول (۳) توزیع جملات خطا دارای آماره‌ی بیشتر از ۵ درصد می‌باشد، یعنی توزیع جملات پسماند از توزیع نرمال برخوردار است. پس، جملات خطا در رگرسیون مرتبط با هر یک از متغیرها به طور نرمال توزیع شده است.

۲.۲.۶. آزمون پایایی پژوهش

پایا بودن داده‌ها مانع از ایجاد رگرسیون کاذب میان متغیرها می‌شود. پس قبل از برآورد مدل، برای اطمینان از ساختگی نبودن و در پی آن داشتن نتایج نامطمئن، لازم است از پایایی متغیرها اطمینان حاصل کنیم که از آزمون لوین، لین و چو استفاده شده است.

جدول ۴. نتایج آزمون پایایی

متغیرها	نماد	آماره آزمون	سطح معنی داری
قابلیت مقایسه صورت‌های مالی	FSC	-۱۵/۰۸	۰/۰۰۰۰
عدم قطعیت سیاست اقتصادی	EPU	-۲۱/۲۴	۰/۰۰۰۰
اقدام تعهدی	ACCRUALS	-۳۰/۹۱	۰/۰۰۰۰
نوسان سود	EV	-۵/۶۹۳	۰/۰۰۰۰
نسبت ارزش بازار به دفتری	MTB	-۱۸/۱۱	۰/۰۰۰۰
اندازه شرکت	SIZE	-۹/۵۵۰	۰/۰۰۰۰
اهرم مالی	LEV	-۷/۳۸۰	۰/۰۰۰۰
بازده دارایی	ROA	-۲۱/۷۶	۰/۰۰۰۰

با توجه به جدول (۴) احتمال آماره کمتر از ۰/۰۵ می‌باشد که این نشان دهنده این است که همه متغیرهای پژوهش در سطح پایا بوده‌اند.

۳.۲.۶. آزمون F لیمر و هاسمن

ابتدا برای تعیین روش به کارگیری داده‌های ترکیبی و تشخیص همگن یا ناهمگن بودن آن‌ها از آزمون F لیمر استفاده می‌شود.

جدول (۷) نتایج آزمون F لیمر

مدل	آزمون	آماره	درجه آزادی	سطح معنی داری	نتیجه
۱	آزمون F لیمر	۶/۶۰۶	(۱۰۱/۹۰۹)	۰/۰۰۰۰	داده‌های تابلویی
	مقدار کای-دو	۵۶۱/۴۱	۱۰۱	۰/۰۰۰۰	

طبق نتایج نگاره (۷)، مقدار احتمال برای F لیمر، کمتر از ۰/۰۵ است. پس برای آزمون این رابطه بایستی از روش داده‌های تابلویی استفاده شود.

نگاره (۸) نتایج آزمون هاسمن

مدل	آزمون	آماره	درجه آزادی	سطح معنی داری	نتیجه
۱	هاسمن	۲/۳۵۷	۹	۰/۰۸۶۴	اثر تصادفی

در اجرای آزمون هاسمن با توجه به نتایج نگاره (۸) برای مدل پژوهش از رگرسیون حداقل مربعات تعمیم یافته (EGLS) استفاده خواهد شد بدلیل آنکه احتمال آماره هاسمن از ۵ درصد بیشتر می‌باشد.

۴.۲.۶. آزمون مدل پژوهش

نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل داده‌ها در مفروضات پژوهش نشان در جدول (۹) آمده است.

جدول (۹) نتایج تجزیه و تحلیل داده‌ها جهت آزمون مدل پژوهش

$FSC_{i,t} = \beta_0 + \beta_1 EPU_{i,t} + \beta_2 Accruals_{i,t} + \beta_3 EV_{i,t} + \beta_4 EPU_{i,t} \times Accruals_{i,t} + \beta_5 EPU_{i,t} \times EV_{i,t} + \beta_6 MTB_{i,t} + \beta_7 Size_{i,t} + \beta_8 LEV_{i,t} + \beta_9 ROA_{i,t} + \varepsilon_{i,t}$				
مشاهدات: از سال ۱۳۸۹ تا ۱۳۹۸ تعداد ۱۰۲ شرکت (۱۰۲۰ شرکت-سال)				
متغیر وابسته: قابلیت مقایسه صورت‌های مالی	نام متغیر	نماد	ضرایب	آماره t
ضریب ثابت	C	-۰/۱۴۷	-۷/۱۹۲	۰/۰۰۰۰
عدم قطعیت سیاست اقتصادی	EPU	-۰/۰۶۲	-۴/۲۴۶	۰/۰۰۰۰
اقدام تعهدی	ACCRUALS	-۰/۰۲۱	-۲/۲۱۳	۰/۰۴۰۱
نوسان سود	EV	-۰/۰۰۱	-۱/۹۰۸	۰/۰۵۱۷
عدم قطعیت سیاست اقتصادی × اقدام تعهدی	EPU* ACCRUALS	۰/۰۰۲	۳/۱۸۴	۰/۰۰۰۱
عدم قطعیت سیاست اقتصادی × نوسان سود	EPU*EV	۰/۰۲۰	۱/۴۱۲	۰/۰۸۰۷
نسبت ارزش بازار به دفتری	MTB	۰/۰۱۸	۱/۲۸۸	۰/۱۱۲۷
اندازه شرکت	SIZE	۰/۰۰۴	۲/۷۳۳	۰/۰۰۶۴
اهرم مالی	LEV	-۰/۰۱۳	-۲/۹۷۳	۰/۰۰۳۲
بازده دارایی	ROA	۰/۰۱۷	۱/۷۴۷	۰/۰۸۱۰
ضریب تعیین	ضریب تعیین تعدیل شده	آماره دوربین - واتسون	آماره F	سطح معنی داری آماره F
۰/۹۱۷	۰/۹۰۱	۲/۰۳۳	۹/۹۵۶	۰/۰۰۰

نتایج فرضیه اول

نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل فرضیه اول نشان داد که بین عدم قطعیت در سیاست اقتصادی و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی ارتباط منفی و معناداری وجود دارد. مطابق جدول (۹-۴) عدم قطعیت سیاست اقتصادی دارای سطح معناداری کمتر از ۵ درصد (۰/۰۰۰) و آماره تی کمتر از ۱/۹۶ (-۴/۲۴۶) نشان از این داشت که بین عدم قطعیت در سیاست اقتصادی و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی رابطه معناداری وجود دارد. علامت ضریب این متغیر منفی (۰/۰۶۲-) بود که این نیز بیانگر آن بود که این ارتباط به صورت منفی (معکوس) می‌باشد. پس می‌توان گفت که بین عدم قطعیت سیاست اقتصادی و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی ارتباط منفی و معناداری وجود دارد. به بیان دیگر، با افزایش عدم قطعیت سیاست اقتصادی در کشور انتظار می‌رود قابلیت مقایسه صورت‌های مالی در واحدهای تجاری کاهش پیدا کند. در نتیجه فرض صفر رد می‌شود.

نتایج فرضیه دوم

نتایج حاصل شده از فرضیه دوم بیانگر آن بود که اقدام تعهدی رابطه بین نااطمینانی اقتصادی و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی تأثیر مثبت و معناداری دارد. در جدول (۹-۴) اقدام تعهدی ضرب در عدم قطعیت سیاست اقتصادی با سطح معناداری (۰/۰۰۰۱) کمتر از ۰/۰۵ و آماره تی (۳/۱۸۴) و علامت ضریب مثبت (۰/۰۰۲+) این متغیر مشخص شد که اقدام تعهدی بر رابطه بین عدم قطعیت سیاست اقتصادی و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی تأثیر مثبت (مستقیم) و معنادار دارد. به بیان دیگر، اقدام تعهدی رابطه بین عدم قطعیت سیاست اقتصادی و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی را تشدید می‌نماید. در این راستا فرض H_0 رد شد.

نتایج فرضیه سوم

بر اساس نتایج حاصل شده از فرضیه سوم دریافتیم که نوسان سود بر رابطه بین عدم قطعیت سیاست اقتصادی و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی اثر مثبت دارد ولی این تأثیر از نظر آماری معنادار نبود. در این فرضیه مشاهده شد که نوسان سود ضرب در عدم قطعیت سیاست اقتصادی دارای سطح معناداری به مقدار ۰/۰۸۰۷ و آماره تی ۱/۴۱۲ است به دلیل سطح معناداری بالای ۵ درصد و آماره تی کمتر از ۱/۹۶ نوسان سود بر رابطه بین عدم قطعیت در سیاست اقتصادی و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی تأثیر معناداری ندارد. همچنین ضریب این متغیر عدد مثبت بود (۰/۰۲۰) که جهت این ارتباط را نشان داد. به طور کلی، نوسان سود رابطه بین عدم قطعیت در سیاست اقتصادی و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی تشدید می‌کند ولی این تعدیل‌کنندگی معنادار نشد. به عبارت دیگر، با افزایش نوسان سود در شرکت‌ها انتظار می‌رود رابطه منفی بین عدم قطعیت سیاست اقتصادی و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی افزایش یابد ولی از نظر آماری معناداری آن به اثبات نرسید. پس مطابق نتایج حاصل شده فرض صفر رد شد.

از بین متغیرهای کنترلی پژوهش اندازه شرکت و اهرم مالی تأثیر معناداری با قابلیت مقایسه صورت‌های مالی در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران دارد که این اثر در اندازه شرکت به صورت مثبت در اهرم مالی به شکل منفی می‌باشد ولی سایر متغیرهای کنترلی اثر معناداری ندارند.

در این مدل، ضریب تعیین برابر با ۰/۹۱۷ است. یعنی ۹۲٪ از تغییرات متغیر وابسته توسط متغیرهای مستقل قابل توضیح است و در جدول بالا ضریب تعیین تعدیل شده برابر ۰/۹۰۱ است. در این پژوهش، برای بررسی استقلال مشاهدات و عدم وجود خود همبستگی بین متغیرهای توضیحی از آماره‌ی دوربین-واتسون استفاده شده است که نتایج حاصل از اجرای آزمون آماره دوربین-واتسون نشان می‌دهد، مقدار این آماره ۲/۰۳۳ است. با توجه به آماره مزبور و نزدیکی آن به عدد ۲ و قرار گرفتن در فاصله $4du - du$ مشکل خود همبستگی بین باقیمانده‌ها وجود ندارد. نتایج به دست آمده از جدول (۴-۹) نشان می‌دهد که مقدار احتمال آماره F برابر ۰/۰۰ است و مقدار احتمال آماره F نشان می‌دهد که مدل رگرسیون برازش شده با ۹۵٪ اطمینان معنادار می‌باشد.

۶. بحث و نتیجه‌گیری

نتایج حاصل از تجزیه و تحلیل فرضیه اول پژوهش نشان داد که بین عدم قطعیت سیاست اقتصادی و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی ارتباط منفی و معناداری وجود دارد. وجود ارتباط معکوس بین عدم قطعیت سیاست اقتصادی و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی نشان داد که با افزایش نااطمینانی سیاست اقتصادی حاصل از تورم در کشور توسط دولت، مقایسه‌پذیری صورت‌های مالی در واحدهای تجاری کاهش پیدا می‌کند. به بیان دیگر، با افزایش عدم قطعیت سیاست اقتصادی در کشور انتظار می‌رود قابلیت مقایسه صورت‌های مالی در واحدهای تجاری کاهش پیدا کند. بنابراین، عدم اطمینان از سیاست اقتصادی بالا، اطلاعات جدید کمتری به شرکت‌ها منتقل می‌کند و منجر به کاهش مقایسه‌پذیری صورت‌های مالی با دقت می‌گردد و عدم دسترسی به اطلاعات مقایسه‌ای، تصمیم‌های مربوط به سرمایه‌گذاری غیرمنطقی را به دنبال دارد؛ زیرا صورت‌های مالی تابعی از رویدادهای زیربنای اقتصادی و رویدادهای حسابداری است و بالعکس، هر چه این نااطمینانی اقتصادی کاهش پیدا کند قابلیت مقایسه صورت‌های مالی بیشتر می‌شود که این سودمندی اطلاعات حسابداری را می‌تواند افزایش دهد و استفاده کنندگان گزارش‌های مالی را قادر می‌سازد پدیده‌های اقتصادی را بهتر شناسایی کنند. نتایج حاصل شده از فرضیه اول پژوهش با یافته‌های دهلی و همکاران [14]، جین و همکاران [9]، بیکر و همکاران [27] و دی فرانکو و همکاران [12] همخوانی دارد که آن‌ها نیز بین عدم قطعیت سیاست اقتصادی و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی ارتباط معکوس مشاهده کرده بودند.

نتایج حاصل شده از فرضیه دوم بیانگر آن بود که ارقام تعهدی بر رابطه بین عدم قطعیت سیاست اقتصادی و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی تأثیر مثبت و معناداری دارد. وجود اثر مستقیم و معنادار ارقام تعهدی بر رابطه بین عدم قطعیت سیاست اقتصادی و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی بیان‌کننده این است که با افزایش ارقام تعهدی ارتباط منفی بین عدم قطعیت سیاست اقتصادی و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی بیشتر می‌شود. به بیان دیگر، ارقام تعهدی بین عدم قطعیت سیاست اقتصادی و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی را افزایش می‌دهد. بکارگیری ارقام تعهدی در شرایط عدم اطمینان سیاست‌های اقتصادی برای مقایسه‌پذیری صورت‌های مالی تأثیرگذار است. هر چه در شرکتی کیفیت ارقام تعهدی ضعیف‌تر باشد ارتباط معکوس بین عدم قطعیت سیاست اقتصادی و قابلیت مقایسه‌پذیری صورت‌های مالی تشدید پیدا می‌کند. بنابراین، برآورد ارقام تعهدی در وضعیت عدم اطمینان سیاست‌های اقتصادی تشخیص دستکاری سود را مشکل می‌سازد و احتمال مقایسه‌پذیری صورت‌های مالی را کاهش می‌دهند. به طور کلی، تفاوت سطح دستکاری سود با توجه به شرایط مشابه اقتصادی ناشی از تورم در نگاه‌ها متفاوت خواهد بود و تأثیر منفی بر قابلیت مقایسه‌پذیری صورت‌های مالی خواهد داشت. به همین جهت صحت پیش‌بینی با مشکل مواجه خواهد شد. نتایج فرضیه دوم با یافته‌های دهلی و همکاران [14] و جین و همکاران [9] سازگاری داشت.

مطابق نتایج حاصل شده از فرضیه سوم دریافتیم که نوسان سود بر رابطه بین عدم قطعیت سیاست اقتصادی و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی اثر مثبت دارد ولی این تأثیر از نظر آماری معنادار نبود. وجود تأثیر مستقیم نوسان سود بر رابطه بین عدم قطعیت سیاست اقتصادی و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی بیان‌کننده این بود که با افزایش نوسان سود در شرکت‌ها انتظار می‌رود رابطه منفی بین عدم قطعیت سیاست اقتصادی و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی یابد ولی از نظر آماری معناداری آن به اثبات نرسید. به بیان دیگر، نوسان سود رابطه بین عدم قطعیت در سیاست اقتصادی و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی تشدید می‌کند ولی این تعدیل‌کنندگی معنادار نشد. به طور کلی، نوسانات سود در شرایط تورمی حاصل از نااطمینانی اقتصادی، شوک‌های اقتصادی خارج از کنترل برای شرکت‌ها به وجود می‌آورد و عملکرد آن‌ها را در مورد مقایسه‌پذیری تحت تأثیر قرار می‌دهد. پس انتظار داریم، نوسانات زیاد سود با بی‌ثباتی در وضعیت نااطمینانی اقتصادی (تورم)، عدم درک شباهت‌ها و تفاوت‌های موجود بین شرکت‌ها از نظر اطلاعات را به وجود می‌آورد و مقایسه‌پذیری صورت‌های مالی را کاهش دهد و این اطلاعات بدون مقایسه‌پذیری در اتخاذ تصمیم‌گیری، دیگر نمی‌تواند اثرگذار باشد. سود به عنوان مهمترین معیار ارزیابی عملکرد است که در اختیار استفاده‌کنندگان برای تصمیم‌گیری قرار می‌گیرد. عدم پایداری سود موجب می‌شود که در آیند سود تکرار نشود و این نوسان سود ریسک بیشتری به دنبال دارد. همچنین، نوسان سود علاوه بر عدم پایداری امکان پیش‌بینی سود را کاهش می‌دهد. حال اگر کشور در شرایط عدم قطعیت سیاست اقتصادی حاصل از تورم باشد این نوسانات تشدید پیدا می‌کند و نوسان سود بیشتر ارتباط منفی که بین نااطمینانی سیاست اقتصادی و قابلیت مقایسه صورت‌های مالی برای شرکت‌ها وجود داشت را منفی‌تر می‌کند. نتایج حاصل از فرضیه سوم با یافته‌های دهلی و همکاران [14] سازگاری دارد.

در ارتباط با موضوع پژوهش چند پیشنهاد کاربردی بیان می‌گردد:

- از آنجایی که عدم قطعیت سیاست اقتصادی موجب نااطمینانی بانک‌ها و نهادهای مالی به تحولات آینده می‌گردد و مقایسه‌پذیری و سودمندی اطلاعات را کاهش می‌دهد به بانک‌ها در این راستا پیشنهاد می‌شود شرایط فعالیت سال‌های قبل از نااطمینانی اقتصادی و اعتبار وام‌گیرنده را نیز مد نظر داشته

باشند تا عدم مقایسه پذیری دوران نااطمینانی منجر به تصمیم نادرست نگردد، کماکان اطلاعات دوران نااطمینانی نیز باید بررسی گردیده و گزارش حسابرسان را نادیده گرفته نشود. همچنین بانکها، به کیفیت اقلام تعهدی در شرایط نااطمینانی اقتصادی از بابت دستکاری سود مدیران توجه کنند زیرا به جهت کاهش مقایسه پذیری اطلاعات صورت های مالی، بایستی مراقب باشند اعطای تسهیلات منجر به افزایش مطالبات مشکوک الوصول در بانکها نگردد.

- به سرمایه گذاران با احتیاط پیشنهاد می شود به پایداری سود در شرکتها توجه کنند زیرا نوسانات سود در شرایط عدم اطمینان سیاست اقتصادی عاملی برای کاهش مقایسه پذیری اطلاعات است و این موضوع زمینه گمراهی سرمایه گذاران صورت های مالی را مهیا می سازد و موجب افزایش ریسک سرمایه گذاری و در نهایت بحران مالی شود. همچنین، به سرمایه گذاران بهتر است به کیفیت اقلام تعهدی در زمان عدم اطمینان سیاست اقتصادی توجه کنند زیرا ضعف اقلام تعهدی با انگیزه مدیریت سود در شرایط نااطمینانی، مقایسه پذیری صورت های مالی مفید را کاهش می دهد و موجب افزایش ریسک سرمایه گذاری می گردد زیرا تصمیم گیری درست و بهینه برای سرمایه گذاری در واحدهای تجاری مستلزم وجود اطلاعات مالی شفاف و قابل مقایسه می باشد و فقدان اطلاعات قابل مقایسه و مفید یا وجود اطلاعات گمراه کننده باعث تصمیم گیری های نامطلوب خواهد شد زیرا افزایش عدم اطمینان اقتصادی در برآورد اقلام تعهدی، تشخیص مدیریت سود را برای سرمایه گذاران به جهت عدم مقایسه پذیری مشکل تر می کند. از طرفی در شرایط نااطمینان اقتصادی (حاصل از تورم) از طرف دولت به دلیل اطلاعات افشا شده غیرقابل مقایسه از سوی شرکتها توجه کنند زیرا عدم قابلیت مقایسه پذیری، سودمندی تصمیم گیری و درک سرمایه گذاران را از اطلاعات کاهش می دهد.

- به مدیران واحدهای تجاری پیشنهاد می گردد در ایجاد صورت های مالی قابل مقایسه برای دستیابی و پردازش اطلاعات آسان در شرایط نااطمینان اقتصادی تلاش کنند زیرا این اطلاعات منبع مهمی برای مدیران می باشد و مقایسه پذیری بالاتر موجب می شود از رقبا شرکت، روندهای صنعت و شرایط اقتصادی و تأثیر آن ها در بنگاه آگاهی داشته باشند.

منابع

- [1] Mitchell, Mark L. & Mulherin, J. Harold, (1996). *The impact of industry shocks on takeover and restructuring activity*, Journal of Financial Economics, Elsevier, vol. 41 (2), pages 193-229, June.
- [2] Maiga, A.S. and Jacobs, F.A. (2006). *The association between benchmarking and organizational performance: an empirical investigation*. Managerial Finance, Vol. 30 No. 8, pp. 13-33. <https://doi.org/10.1108/03074350410769209>.
- [3] حاجی زاده، الهام؛ بهارمقدم، مهدی؛ پورحیدری، امید (۱۳۹۴). *بررسی تأثیر حاکمیت شرکتی بر رابطه مدیریت ریسک با نوسانات سود*. پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه شهید باهنر کرمان.
- [4] Dichev, I., & Tang, V. (2009). *Earnings volatility and earnings predictability*, Journal of Accounting and Economics, 47, 160-181.
- [5] Ali, A., Hwang, L-S., Trombley, M. A. (2000). *Accruals and future stock returns: Tests of the naive investor hypothesis*. Journal of Accounting, Auditing and Finance, 15, 161-181.
- [6] Financial Accounting Standards Board (FASB) (2010). *Statement of financial accounting concepts no. 8*. Conceptual framework for financial reporting.
- [7] Jonathan Brogaard and Andrew L. Detzel. (2015). *The asset-pricing implications of government economic policy uncertainty*. SSRN Electronic Journal 61(1).
- [8] Wensheng Kang, Kiseok Lee, Ronald A. Ratti (2014). *Economic policy uncertainty and firm-level investment*. Journal of Macroeconomics 39. DOI: 10.1016/j.jmacro.2013.10.006.
- [9] Justin Y. Jin, Kiridaran Kanagaretnam, Gerald Lobo (2019). *Ability of Accounting and Audit Quality Variables to Predict Bank Failure during the Financial Crisis*. SSRN Electronic Journal. DOI: 10.2139/ssrn.1773031.
- [10] Francis, J. R & Yu, Michael. D. (2008). *Big 4 Office Size and Audit Quality*, The Accounting Review American Accounting 24 Association, Vol. 84, No. 5 DOI: 10.2308/accr.2008.84.5.1521, 2009, pp. 1521-1552.
- [11] نیکومرام، هاشم (۱۳۹۳). *بررسی ارتباط میان سودهای تحریف نشده و سود حسابداری شرکت های بورس اوراق بهادار تهران*. مجله پژوهش های حسابداری مالی. شماره ۲۲. دوره ۶ ص: ۱-۲۰.
- [12] De Franco, G., Kothari, S. P., & Verdi, R. (2011). *The benefits of financial statement comparability*. Journal of Accounting Research, 49(4), 895-931.
- [13] Gulen H, Ion M (2015). *Policy uncertainty and corporate investment*. Rev Financ Stud 29(3):523-564.
- [14] Sandip Dhole, Li Liu, Gerald J. Lobo, Sagarika Mishra (2021). *Economic policy uncertainty and financial statement Comparability*. Journal of Accounting and Public Policy. Volume 40, Issue 1, January-February 2021, 106800.
- [15] Jones, J., (1991). *Earnings management during import relief investigation*. Journal of Accounting Research. Vol. 29, No. 2, pp. 193-228.
- [16] Richardson, S.A., Sloan, R.G., Soliman, M.T., Tuna, I., (2005). *The Implications of Accounting Distortions and Growth for Accruals and Profitability*, The Accounting Review 81, 3:713-743.
- [17] میرزایی، افسانه و علی رضا مهرآذین (۱۳۹۱). *تنوعی نشانه شناسی اقلام تعهد*. نشریه حسابرس. شماره ۶۲ ص: ۱-۸.
- [18] علی آبادی، اکبر و نوری فرد، یادالله (۱۳۸۸). *بازی اقلام تعهدی*. مجله حسابدار. شماره ۲۱۲ ص: ۷۸-۸۱.
- [19] مصطفی زاده، محمود (۱۳۸۷). *اثر مدیریت سود بر مربوط بودن معیارهای سود و ارزش دفتری در تعیین ارزش شرکت در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران*. پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد نیشابور.

- [20] پور زمانی، زهرا؛ جهانشاد، آریتا و علی حسین زائری (۱۳۸۹). تأثیر مدیریت سود بر مربوط بودن اقلام صورت های مالی. پژوهشنامه حسابداری مالی و حسابرسی، شماره ۶ ص: ۳۹-۶۳.
- [21] Dharan, Bala G. (2003). *Accruals Management with Financing and Investing Transactions*. www.ruf.rice.edu.
- [22] مشایخی، بیتا؛ منتی، وحید (۱۳۹۲). تبیین ارتباط میان نوسان پذیری و قابلیت پیش بینی سود حسابداری. مطالعات تجربی حسابداری مالی. ش ۴. ص: ۱۰۱-۱۲۴.
- [23] Francis, J., LaFond, R., Olsson, P., & Schipper, K., (2005), *The market pricing of accruals quality*, Journal of Accounting and Economics, Vol. 39, PP. 295-327.
- [24] Jayaraman, s. (2008). *Earning Volatility, Cash Flow Volatility and Informed Trading*, Journal of Accounting Research, 46, 809- 851.
- [25] کمیجانی، اکبر (۱۳۷۴). سیاست های پولی متناسب جهت تثبیت فعالیت های اقتصادی. وزارت امور اقتصادی و دارایی. جلد دوم، انتشارات دانشگاه تهران.
- [26] Zhang, G., Han, J., Pan, Z. & Huang, H. (2015). *Economic Policy Uncertainty and Capital Structure Choice: Evidence from China*. Economic Systems.
- [27] Baker, S.R., Bloom, N., Davis, S.J., (2013). *Measuring Economic Policy Uncertainty*. NBER (WP No. 21633).
- [28] کر، عزیزاله و گزگر، منصور (۱۳۹۴). مفهوم قابلیت مقایسه حسابداری. چهارمین کنفرانس ملی مدیریت و اقتصاد پایدار با رویکرد استراتژیک.
- [29] Byungcherl Charlie Sohn (2016). *The effect of accounting comparability on the accrual-based and real earnings management*. J. Account. Public Policy. <http://dx.doi.org/10.1016/j.jaccpubpol.2016.06.003>.
- [30] جعفری، علی؛ گرگانلی دوجی، جمادوردی؛ اشرفی، مجید؛ نادریان، آرش (۱۳۹۹). ارزیابی نقش تعدیل کننده متغیرهای کلان اقتصادی در رابطه بین معیارهای قابلیت مقایسه صورت های مالی و سیاست پرداخت سود سهام شرکت. پژوهش های رشد و توسعه اقتصادی (علمی-پژوهشی) مدیریت، اقتصاد و حسابداری. دوره ۱۱. شماره ۴۱. ص: ۱۱۷-۱۳۶.
- [31] رزمی، حمید و پرکار، محیا (۱۳۹۹). بررسی نقش مقایسه پذیری حسابداری بر رابطه کیفیت گزارشگری مالی و قیمت گذاری اقلام تعهدی. دومین کنفرانس مهندسی صنایع، اقتصاد و مدیریت.
- [32] فلاح، محمد؛ رادکفترودی، حسین؛ خردیار، سینا (۱۳۹۷). بررسی تأثیر درماندگی مالی بر اقلام تعهدی اختیاری و نوسان سود. پایان نامه کارشناسی ارشد مؤسسه آموزش عالی کوشیار.
- [33] موجودی رنانی، امیر؛ حقیقت، حمید؛ رضازاده، جواد (۱۳۹۷). بررسی ارتباط اجزای اقلام تعهدی بر عملکرد شرکت. پایان نامه کارشناسی ارشد. دانشگاه بین المللی امام خمینی (ره).
- [34] افراسیاب نژاد، الهام؛ خوش طینت نیک نیت، محسن؛ قره داغی، مریم (۱۳۹۶). درک رابطه بین اقلام تعهدی و بازده سهام. پایان نامه کارشناسی ارشد دانشگاه خاتم.
- [35] حیدرپور، فرزانه و حریری پارسا، نازیلا (۱۳۹۵). بررسی ارتباط نسبت نوسانات سود و کیفیت اقلام تعهدی با بازده سهام در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. ششمین کنفرانس بین المللی حسابداری و مدیریت با رویکرد علوم پژوهش نوین.
- [36] جهانی، امیرمسعود؛ ذالقدرنسب، محمدرضا و فیضی، علی (۱۳۹۲). بررسی تأثیر کیفیت اقلام تعهدی بر کیفیت گزارشگر مالی. دومین همایش ملی بررسی راهکارهای ارتقاء مباحث مدیریت، حسابداری و مهندسی صنایع در سازمان ها.
- [37] Peterson K. Ozili (2021). *Financial reporting under economic policy uncertainty*. Journal of Financial Reporting and Accounting. DOI: 10.1108/JFRA-08-2020-0242.
- [38] Nagar, Venky & Schoenfeld, Jordan & Wellman, Laura, (2019). *The effect of economic policy uncertainty on investor information asymmetry and management disclosures*, Journal of Accounting and Economics, Elsevier, vol. 67(1), pages 36-57.
- [39] Chen, Anthony and Gong, Jianxin, Accounting Comparability, Financial Reporting Quality, and the Pricing of Accruals (2019). *Anthony Chen, James Jianxin Gong, Accounting comparability, financial reporting quality, and the pricing of accruals*, Advances in Accounting, Volume 45, 2019. Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=3455830> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3455830>.
- [40] Kawada, B. (2014). *Auditor Offices and the Comparability and Quality of Clients' Earnings*. Working paper. San Diego State University.
- [41] Zhang, H. (2012). *Accounting comparability, audit effort and audit outcomes*, Unpublished doctoral dissertation. Louisiana State University.